

І. Є. Анохін, В. В. Давидовський

*Інститут ядерних досліджень НАН України, Київ***ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ
ЗА МІЖНАРОДНИМИ ПЕРЕДАЧАМИ ЯДЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ,
ОБЛАДНАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ**

Проаналізовано систему державного експортного контролю України в контексті сучасного стану вирішення проблем, пов'язаних з нерозповсюдженням зброї масового знищення. Описано законодавчу базу та структуру системи, основи організації та здійснення державного експортного контролю в Україні. Розглянуто особливості національних контрольних списків обладнання, матеріалів і технологій подвійного використання у зв'язку з перспективою переходу на новий єдиний контрольний список, заснований на структурі контрольного списку Євросоюзу.

Ключові слова: експортний контроль, нерозповсюдження, контроль ядерних матеріалів і технологій, контрольні списки, товари подвійного використання.

Вступ

Відправною точкою при розгляді питань, пов'язаних з експортним контролем як в Україні, так і інших країнах, є глобальне завдання, що стоїть перед людством, – нерозповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) та засобів її доставки, а також контроль та обмеження торгівлі звичайними видами озброєнь [1 - 8].

Оскільки нерозповсюдження ЗМЗ є дуже складним завданням, воно вирішується одночасно на різних рівнях: міждержавному, державному та корпоративному.

Важливим аспектом міждержавної взаємодії різних країн з цього питання є участь у міжнародних режимах експортного контролю. Завдяки роботі, що проводиться в рамках режимів, країни-учасниці користуються єдиними і, що дуже важливо, узгодженими підходами в боротьбі з поширенням ЗМЗ. Фраза «узгоджені підходи» означає, по-перше, основні принципи, якими керуються країни при здійсненні міжнародних передач товарів, і, по-друге, списки товарів, що включають опис товару і його технічні характеристики, на які поширюються згадані керівні принципи. Крім того, країни-учасниці режимів проводять обмін між собою інформацією (у рамках, дозволених національними законодавствами), яка має значення з точки зору нерозповсюдження ЗМЗ [4].

На державному рівні реалізуються зобов'язання, які на себе бере країна або внаслідок своєї участі в режимах експортного контролю, або внаслідок участі в міжнародних організаціях, якщо є відповідні законодавчо-зобов'язуючі постанови (наприклад, постанови Ради безпеки ООН), або внаслідок підписання міжнародних догово-

рів/конвенцій (двосторонніх або багатосторонніх) про заборону/обмеження певних видів озброєнь. Причому кожна держава вільна у виборі шляхів побудови національної системи експортного контролю і, насамперед, виходить з особливостей правової системи, економіки, міжнародних інтересів, національних особливостей і т.д.

На сучасному етапі розвитку систем експортного контролю в різних державах важлива роль відводиться впровадженню системи заходів на корпоративному рівні, спрямованих на жорстку відповідність бізнес-діяльності національних компаній або транснаціональних корпорацій вимогам національного і міжнародного законодавства у сфері експортного контролю. Така система заходів – це програма внутрішньофірмового експортного контролю (ПВЕК). Впровадження ПВЕК часто пов'язане зі структурними змінами в компанії, а також з певними тимчасовими і фінансовими витратами. Однак наявність діючої ПВЕК представляє вигоду як для самої компанії, так і для держави: компанія отримує захист від можливих порушень при міжнародних передачах товарів і відповідних санкцій проти неї, а держава отримує істотне спрощення в роботі з такими компаніями при виконанні взятих на себе міжнародних зобов'язань у галузі експортного контролю.

Україна з початку 90-х років ХХ ст. (з моменту здобуття незалежності) розвивала свою систему експортного контролю на всіх вищевказаних рівнях [8, 9]. Україна на даний час є членом таких режимів експортного контролю: Вассенаарська домовленість (з 1996 р.), Режим контролю ракетних технологій (з 1998 р.), Група ядерних постачальників (з 1996 р.) і Австралійська група (з 2005 р.). Україна є учасницею Комітету Цангера

(з 1996 р.). Україна підписала і ратифікувала Конвенцію про заборону розробки, виробництва та накопичення хімічної зброї та її знищення (підписано в 1993 р., ратифіковано в 1998 р.), а також Конвенцію про заборону розробки, виробництва та накопичення бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та її знищення (підписано в 1972 р., ратифіковано в 1975 р.). Україна підписала Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1994 р.).

Система експортного контролю в Україні спирається на добре опрацьовану законодавчу базу, в основі якої лежить Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» № 549-IV від 20.02.2003 (далі - Закон) [10]. В Україні понад 10 років ведеться активна робота з підприємствами та організаціями, що здійснюють міжнародні передачі товарів, спрямована на надання допомоги у впровадженні ПВЕК.

Таким чином, Україна є прикладом держави, що приділяє питанням експортного контролю велику увагу й досягла в цій галузі значних успіхів на всіх рівнях (міжнародному, державному та корпоративному). Тому знайомство з основами державної системи експортного контролю України дає змогу вивчити на прикладі одну з найбільш повних практичних реалізацій сучасної системи експортного контролю.

Правова основа державного експортного контролю

Правову основу державного експортного контролю відповідно до статті 3 Закону становлять Конституція України, Закон та інші закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові акти, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [8, 9].

Крім вищезгаданих Конституції та Закону (№ 549-IV від 20.02.2003), такі (основні) нормативно-правові акти становлять правову основу експортного контролю України:

Закон України «Про основи національної безпеки України» № 964-IV від 19.06.2003;

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII від 16.04.1991;

Закон України «Про державну таємницю» № 3855-XII від 21.01.1994;

Закон України «Про інформацію» № 2657-XII від 02.10.1992;

Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» № 3166-VI від 17.03.2011;

Закон України «Про адміністративні послуги»

№ 5203-XII від 06.09.2012;

Кримінальний кодекс України;

Кодекс України про адміністративні правопорушення;

Митний кодекс України;

Указ Президента України «Про порядок встановлення (скасування) обмежень на експорт товарів відповідно до міжнародних зобов'язань України» № 861 від 15.07.1999;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення» № 1807 від 20.11.2003;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання» № 86 від 28.01.2004;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок проведення експертизи в галузі експортного контролю» № 767 від 15.07.1997;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державного контролю за укладанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) щодо здійснення експорту товарів» № 500 від 06.06.2012;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання гарантій і здійснення державного контролю за виконанням зобов'язань щодо використання в заявлених цілях товарів, що підлягають державному експортному контролю» № 920 від 27.05.1999;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державної атестації системи внутрішньофірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів» № 1080 від 17.07.2003;

Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку митного оформлення військової техніки та військових транспортних засобів, що перетинають митний кордон України» № 63 від 18.01.1993;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, через які здійснюється переміщення товарів військового призначення і ядерних матеріалів» № 1057 від 17.11.2010;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок та надання повноважень» № 838 від 08.06.1998;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок контролю за використанням у заявлених цілях товарів, що підлягають експортному контролю» № 920 від 27.05.1999;

Розпорядження Кабінету Міністрів України

«Про вдосконалення механізму здійснення контролю міжнародних повітряних перевезень товарів військового призначення і подвійного використання» № 690-р від 20.11.2003;

Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку використання в митних органах дозволів і висновків Державної служби експортного контролю України і їх електронних копій» № 649 від 30.05.2012.

З усієї нормативно-правової бази, наведеної вище, особливе місце займає Закон, оскільки він фактично визначає основні елементи державного експортного контролю.

Методи здійснення державного експортного контролю в Україні

Загальносвітова практика показує, що здійснення експортного контролю є ефективним, якщо в ньому є дві складові: ліцензування та правозастосування [3, 7, 8].

Методами здійснення державного експортного контролю в Україні (стаття 5 Закону) є:

1) ідентифікація товарів, що передбачає встановлення відповідності конкретних товарів, які є об'єктами міжнародних передач, найменуванню та опису товарів, внесених до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю;

2) надання дозволів чи висновків на здійснення міжнародних передач товарів або проведення переговорів щодо здійснення таких передач;

3) здійснення митного контролю та митного оформлення товарів відповідно до законодавства;

4) застосування санкцій до суб'єктів господарювання, які порушили порядок здійснення таких передач, установлений Законом та іншими актами законодавства в галузі експортного контролю.

Отже, перші два методи належать до ліцензування і знайшли втілення в процедурах реєстрації юридичних осіб як суб'єктів здійснення міжнародних передач та видачі дозволів на здійснення міжнародних передач державним органом, що ліцензує. Останні два методи належать до правозастосування й націлені на тих суб'єктів міжнародних передач, які або по незнанню, або умисно не звернулися до ліцензуючого органу для отримання дозволу на здійснення міжнародної передачі товару військового призначення або подвійного використання.

Особливо слід відзначити третій метод, що залучає Митну службу України (включену у 2013 р. до структури Міністерства доходів і зборів України, а з 2014 р. до Державної фіскальної служби України) до вирішення завдань, пов'язаних з експортним контролем [11]. На відміну від Держекспортконтролю України, який працює з документами, митні інспектори безпосередньо

мають доступ до товару і можуть встановити відповідність між товаром і комплектом документів, поданим до митного оформлення товару. У разі виникнення підозри з боку митного інспектора, що товар може бути товаром військового призначення або подвійного використання, за відсутності дозвільних документів Держекспортконтролю України, митне оформлення товару буде зупинено до надання необхідних документів. Таким чином, митниця є важливим невід'ємним елементом системи експортного контролю України.

Структура системи державного експортного контролю України

Участь різних державних і недержавних структур у системі експортного контролю визначається їхніми повноваженнями. Стаття 6 Закону чітко визначає повноваження органів державної влади в галузі державного експортного контролю.

Законодавчі основи державної політики в галузі державного експортного контролю визначає Верховна Рада України.

Загальне керівництво державною політикою в галузі державного експортного контролю згідно з Конституцією України здійснює Президент України.

Рада національної безпеки та оборони України координує діяльність і здійснює контроль над діями органів виконавчої влади в галузі державного експортного контролю.

Кабінет Міністрів України забезпечує здійснення державної політики в галузі державного експортного контролю.

Реалізацію державної політики в галузі державного експортного контролю забезпечує центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, уповноважені згідно із законодавством здійснювати заходи в галузі державного експортного контролю. Зазначені органи виконавчої влади можуть також залучати до участі у здійсненні заходів державного експортного контролю інші центральні органи виконавчої влади, представництва України за кордоном та юридичних осіб, діяльність яких безпосередньо не пов'язана з державним експортним контролем, за згодою їхніх керівників. На час написання цього матеріалу *центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю*, є Державна служба експортного контролю України (Держекспортконтроль України). Далі за текстом для стислості ми будемо викори-

стовувати словосполучення «Держекспортконтроль України» як синонім для позначення «центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю», пам'ятаючи про те, що в українському законодавстві використовується саме останнє формулювання.

Держекспортконтроль України безпосередньо або спільно з іншими центральними органами виконавчої влади сприяє здійсненню діяльності, пов'язаної з міжнародною передачею товарів, коли це відповідає національним інтересам, передусім завдяки створенню нових і збереженню існуючих робочих місць у галузі високих технологій, або обмежує або забороняє провадження такої діяльності у випадку, коли це суперечить національним інтересам України, її міжнародним зобов'язанням, цілям боротьби з тероризмом, а також у разі, якщо є підстави вважати, що зазначені товари належать до зброї масового знищення чи призначені для створення такої зброї, засобів її доставки, або при відсутності належних гарантій (зобов'язань) щодо кінцевого використання товарів.

Держекспортконтроль України (<http://www.dsecu.gov.ua>) як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного експортного контролю, був утворений у 2001 р. Держекспортконтроль України виник не раптово, цьому передували ряд подій:

1992 р. - створена Урядова експертно-технічна комісія на чолі з Міністром машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії;

1993 р. - Урядова експертно-технічна комісія була перетворена в Урядову комісію з експортного контролю на чолі з віце-прем'єр-міністром України, а також був створений Експертно-технічний комітет при Кабінеті Міністрів України, що виконував функції робочого органу Урядової комісії;

1996 р. - Урядова комісія з експортного контролю була перетворена в Урядову комісію з політики експортного контролю, а Експертно-технічний комітет при Кабінеті Міністрів – у Державну службу експортного контролю України;

1999 р. - Державна служба експортного контролю України була ліквідована, а її функції перейшли до новоутвореного Міністерства економіки України;

2000 р. - створено Комітет з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю при Президенті України;

2001 р. - знову була створена Державна служба експортного контролю України.

З 2011 р. діяльність Держекспортконтролю

України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра економічного розвитку і торгівлі України.

Оскільки державна система експортного контролю – це система взаємодії центральних та інших органів виконавчої влади під час проведення спільних заходів, спрямованих на забезпечення контролю за міжнародними передачами товарів, а також національної безпеки, обмін інформацією в процесі здійснення державного експортного контролю є дуже важливим.

Держекспортконтроль України відповідно до статті 7 Закону має право отримувати безоплатно від інших органів виконавчої влади, суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів інформацію, необхідну для здійснення повноважень у галузі державного експортного контролю, використовувати її та здійснювати міжнародний обмін цією інформацією.

Інформація про міжнародні передачі товарів, отримана органами, що здійснюють державний експортний контроль, від органів виконавчої влади, суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів і в рамках міжнародного обміну такою інформацією, використовується виключно в цілях експортного контролю і захисту національних інтересів.

Обмін інформацією, пов'язаною з міжнародними передачами товарів, з відповідними органами інших держав і міжнародними організаціями не повинен суперечити законодавству України, її національним інтересам.

Використовуючи вищеперелічену інформацію, структуру системи експортного контролю України можна представити у вигляді схеми [9].

Основи організації та здійснення державного експортного контролю

Порядок здійснення контролю

Порядок здійснення контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання згідно зі статтею 8 Закону встановлюється Кабінетом Міністрів України згідно з законами України, актами Президента України залежно від конкретних груп товарів та видів їхніх міжнародних передач.

На даний час у цій області основоположними є постанови Кабінету Міністрів України № 1807 від 20.11.2003 [12] та № 86 від 28.01.2004 [13], які визначають порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання відповідно.

Більша частина пунктів порядків здійснення контролю передач товарів військового призна-

чення та подвійного використання збігаються. Відмінності полягають у тому, що для здійснення передач товарів військового призначення суб'єкт повинен у встановленому порядку отримати повноваження від Кабінету Міністрів України. При імпорті та транзиті товарів військового призначення завжди потрібне одержання дозволу або висновку від Держекспортконтролю України, тоді як передачі лише деяких товарів подвійного використання вимагають отримання дозволів при імпорті та транзиті. Ряд відмінностей у порядках пов'язані також із застосуванням до міжнародних передач товарів подвійного використання певних вимог, що накладаються різними міжнародними режимами експортного контролю.

Списки товарів, що підлягають державному експортному контролю

Найменування та опис товарів, міжнародні передачі яких підлягають державному експортному контролю, згідно зі статтею 9 Закону вносяться до *списків товарів, що підлягають державному експортному контролю* (далі - списки).

Списки складаються за відповідними групами товарів Держекспортконтролем України із залученням зацікавлених центральних органів виконавчої влади. До складання списків можуть також залучатися представники підприємств, наукових

установ, організацій, а також їхніх об'єднань.

Списки затверджуються Кабінетом Міністрів України. На даний час в Україні діють вищезгадані постанови № 1807 та № 86, які в додатках містять списки товарів військового призначення та товарів подвійного використання відповідно. Структура українських списків відповідає структурі списків міжнародних режимів експортного контролю, а саме: додаток до постанови № 1807 і додаток 1 до постанови № 86 відповідають режиму Вассенаарської домовленості, додаток 2 до постанови № 86 - РКРТ, додаток 3 до постанови № 86 - ГЯП, додатки 4 і 5 - режиму Австралійської групи, а також конвенціям про заборону хімічної та біологічної зброї.

Списки товарів подвійного використання, міжнародні передачі яких підлягають державному експортному контролю, містять найменування та опис товарів, що підлягають державному контролю в основному при експорті та тимчасовому вивезенні, і тільки деякі помічені позиції контролюються також і при імпорті, тимчасовому ввезенні і транзиті. В якості додаткової довідкової інформації, корисної експортерам і митникам, у списках наведено коди УКТЗЕД (що, зокрема, використовуються в митному тарифі) і номери позицій у контрольному списку Євросоюзу.

Українські контрольні списки зручно оновлювати відповідно до змін у списках міжнародних режимів, проте їхньою специфікою є те, що певний товар може одночасно зустрічатися в різних додатках (списках), що може становити певну складність для неспеціалістів при ідентифікації товарів за національними списками.

Для того щоб полегшити роботу українським суб'єктам господарювання та державним чиновникам з контрольними списками, з 2008 р. ведеться розробка єдиного українського контрольного списку товарів подвійного використання за зразком списку Євросоюзу [14].

При здійсненні міжнародних передач товарів слід пам'ятати, що під контроль можуть потрапити також товари, не включені в контрольні списки ("catch-all" або «всеосяжний контроль»). Стаття 10 Закону описує застосування процедур державного експортного контролю з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення, засобів її доставки і звичайних озброєнь.

При отриманні центральними органами виконавчої влади, які здійснюють державний експортний контроль, інформації про наміри або можливість використання будь-яких товарів, не внесених до списків, у державах, які є їхніми кінцевими споживачами, для розробки, виробництва, складання, випробування, ремонту, технічного обслуговування, модифікації, модернізації, експлуатації, керування, зберігання, виявлення, ідентифікації або для розповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки зазначені органи зобов'язані проінформувати про це Держекспортконтроль України, який має право у зв'язку з цим застосовувати до таких товарів процедури державного експортного контролю.

Державний експортний контроль здійснюється також і щодо експорту, імпорту або тимчасового вивезення товарів, не внесених до списків, у разі, якщо:

такі товари ввозяться на територію України з наданням міжнародного імпортного сертифіката на вимогу держави-експортера;

експорт або тимчасове вивезення таких товарів за межі України здійснюється до держав, щодо яких резолюціями Ради безпеки ООН, інших міжнародних організацій, членом яких є Україна, чи національним законодавством установлене повне або часткове ембарго на поставки таких товарів.

Якщо будь-якому суб'єкту господарювання повідомлено Держекспортконтролем України або йому стало відомо іншим шляхом про можливість повного або часткового використання будь-яких товарів, які передбачаються для експорту або тимчасового вивезення в інші держа-

ви, для розробки, виробництва, складання, випробування, ремонту, технічного обслуговування, модифікації, модернізації, експлуатації, керування, зберігання, виявлення, ідентифікації або для розповсюдження зброї масового знищення чи засобів її доставки, або для військового кінцевого використання у державах, стосовно яких резолюціями Ради безпеки ООН, інших міжнародних організацій, членом яких є Україна, чи національним законодавством установлене повне або часткове ембарго на постачання товарів військового призначення, цей суб'єкт зобов'язаний звернутися до Держекспортконтролю України за отриманням дозволу на право здійснення експорту цих товарів незалежно від того, вказані вони в списках чи ні.

Висновки

Система експортного контролю України включає в себе ряд державних органів виконавчої влади, а також державні та недержавні організації. Особливий статус, пов'язаний із реалізацією державної політики в галузі державного експортного контролю, у системі експортного контролю має Держекспортконтроль України. Держекспортконтроль спільно з іншими державними органами здійснює ліцензування міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання, формує контрольні списки, розвиває законодавчу базу в галузі експортного контролю, здійснює взаємодію з міжнародними режимами та організаціями з питань експортного контролю, оформляє міжнародні імпортні сертифікати, атестує системи внутрішньофірмового експортного контролю, а також виконує ряд інших важливих функцій. Особливу правозастосовну роль у питаннях експортного контролю відіграє Державна митна служба України (трансформована останнім часом у департамент Державної фіскальної служби України), яка контролює наявність дозвільних документів Держекспортконтролю при митному оформленні товарів військового призначення та подвійного використання. Важливим фактором у недопущенні порушень у галузі експортного контролю є впровадження у суб'єктів міжнародних передач систем внутрішньофірмового експортного контролю, а також регулярне проведення освітніх семінарів.

Побудова і функціонування української системи експортного контролю забезпечується ґрунтовною законодавчою базою, серед важливих елементів якої, насамперед, виділяється Закон (№ 549-IV від 20.02.2003) і дві постанови Кабінету Міністрів України (№ 1807 від 20.11.2003 та № 86 від 28.01.2004), що визначають порядок

здійснення міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання, а також списки товарів, яких цей порядок стосується. Українське законодавство передбачає адміністративну, кримінальну та цивільно-правову відповідальність за порушення в галузі державного експортного контролю.

Створена система державного експортного контролю ефективно забезпечує виконання взятих Україною зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, а також контролю звичайних видів озброєнь на міжнародному, державному та корпоративному рівнях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Scheinman L.* The International Atomic Energy Agency and world nuclear order. - Published by Resource for the Future, Inc., 1987. - 320 p.
2. *Ford James L., Schuller C. Richard.* Controlling Treats to Nuclear Security. - Washington DC: National Defense University, 1997. - 121 p.
3. *Guide to Nuclear Export Controls / Ed. Carlton E. Thorne.* - Grant DE-FGO3-97SF21275, 1997.
4. *Анохин И.Е., Верцимаха А.В., Давидовский В.В., Яцкевич С.А.* Экспортный контроль ядерных материалов, технологий и товаров двойного применения // Зб. наук. праць Ін-ту ядерних дослід. - 2002. - № 1(7). - Р. 92 - 99.
5. *Alexander Y., Leventhal P.A.* Preventing nuclear terrorism. - Lexington Books, 2002.
6. *Diel S.J., Moltz T.J.* Nuclear Weapons and Nonproliferation: A Reference Book. ABC-CLIO, 2002.
7. *Mladineo S.V., C.T. Olinger, R.S. Denning, et al.* Guidelines for the Performance of Nonproliferation Assessments: Report PNNL-14294, 2003. - 142 p.
8. *Експортний контроль України.* Науково-практичний коментар до закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання». - К., 2005.
9. *Шевчук С.П.* Державна система експортного контролю в Україні // Семінар для українських органів, що мають відношення до ліцензування та/або правозастосування у сфері державного експортного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання. 24 жовтня 2014 р., Київ, Інститут ядерних досліджень НАН України.
10. *Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання»* // Голос України. - 2003. - 20 березня (№ 54).
11. *Дмитренко О.М.* Проблеми митних органів при проведенні ідентифікації товарів подвійного використання та шляхи їх вирішення // Семінар для українських органів, що мають відношення до ліцензування та/або правозастосування у сфері державного експортного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання. 24 жовтня 2014 р., Київ, Інститут ядерних досліджень НАН України.
12. *Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення»* // Офіційний вісник України. - 2003. - 12 грудня (№ 48). - С. 14 (ст. 2506, код акту 26921/2003).
13. *Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання»* // Офіційний вісник України. - 2004. - 13 лютого (№ 4). - Т. 1. - С. 22 (ст. 167, код акту 27577/2004).
14. *Commission Delegated Regulation (EU) No. 1382/2014 of 22 October 2014 amending Council Regulation (EC) No. 428/2009 setting up a Community regime for the control of exports, transfer, brokering and transit of dual-use items* // Official Journal of the European Union L 371/1, Vol. 57. - 30.12.2014.

И. Е. Анохин, В. В. Давидовский

Институт ядерных исследований НАН Украины. Киев

ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЭКСПОРТНОГО КОНТРОЛЯ ЗА МЕЖДУНАРОДНЫМИ ПЕРЕДАЧАМИ ЯДЕРНЫХ МАТЕРИАЛОВ, ОБОРУДОВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ В УКРАИНЕ

Проанализирована система государственного экспортного контроля Украины в контексте современного состояния решения проблем, связанных с нераспространением оружия массового уничтожения. Приведено описание законодательной базы и структуры системы, основ организации и осуществления государственного экспортного контроля в Украине. Рассмотрены особенности национальных контрольных списков оборудования, материалов и технологий двойного использования в связи с перспективой перехода на новый единый контрольный список, основанный на структуре контрольного списка Евросоюза.

Ключевые слова: экспортный контроль, нераспространение, контроль ядерных материалов и технологий, контрольные списки, товары двойного использования.

I. E. Anokhin, V. V. Davydovskyy

Institute for Nuclear Research, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

**NATIONAL EXPORT CONTROLS FEATURES OF NUCLEAR MATERIALS,
EQUIPMENT AND TECHNOLOGIES INTERNATIONAL TRANSFERS IN UKRAINE**

National export control system of Ukraine is analyzed in the context of the current state of solving problems related to non-proliferation of weapons of mass destruction. The description of the legal framework and structure of the system, the foundations of the organization and implementation of national export control in Ukraine. The features of national control lists of equipment, materials and dual-use technologies in connection with the prospect of transition to a new single control list, based on the structure of the European Union control list.

Keywords: export control, nonproliferation, control of nuclear materials and technology, control lists, dual-use commodities.

REFERENCES

1. *Scheinman L.* The International Atomic Energy Agency and world nuclear order. - Published by Resource for the Future, Inc., 1987. - 320 p.
2. *Ford James L., Schuller C. Richard.* Controlling Treats to Nuclear Security. - Washington DC: National Defense University, 1997. - 121 p.
3. *Guide to Nuclear Export Controls / Ed. Carlton E. Thorne.* - Grant DE-FGO3-97SF21275, 1997.
4. *Anokhin I.E., Vertsimakha A.V., Davidovskij V.V., Yatskevich S.A.* // Zb. nauk. prats' In-tu yadernykh doslid. - 2002. - No. 1(7). - P. 92 - 99. (Rus)
5. *Alexander Y., Leventhal P.A.* Preventing nuclear terrorism. - Lexington Books, 2002.
6. *Diel S.J., Moltz T.J.* Nuclear Weapons and Nonproliferation: A Reference Book. ABC-CLIO, 2002.
7. *Mladineo S.V., C.T. Olinger, R.S. Denning, et al.* Guidelines for the Performance of Nonproliferation Assessments: Report PNNL-14294, 2003. - 142 p.
8. *Export Control of Ukraine.* Scientific and practical commentary to the Law of Ukraine "On state control over international transfers of military and dual-use commodities". - K., 2005. (Ukr)
9. *Shevchuk S.P.* State export control system in Ukraine // Seminar for Ukrainian authorities relating to the licensing and/or enforcement in the field of national export control of international transfers of dual-use commodities. October 24, 2014, Kyiv, Institute for Nuclear Research of NAS of Ukraine. (Ukr)
10. *Law of Ukraine* "On state control over international transfers of military and dual-use commodities" // *Golos Ukrayiny.* - 2003. - March 20 (No. 54). (Ukr)
11. *Dmytrenko O.M.* Customs authorities problems during the identification of dual-use commodities and their solutions // Seminar for Ukrainian authorities relating to the licensing and/or enforcement in the field of national export control of international transfers of dual-use commodities. October 24, 2014, Kyiv, Institute for Nuclear Research of NAS of Ukraine. (Ukr)
12. *Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine* "On approval of the state control over international transfers of military commodities" // *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny.* - 2003. - December 12 (No. 48). - P. 14 (article 2506, act code 26921/2003). (Ukr)
13. *Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine* "On approval of the state control over international transfers of dual-use commodities" // *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny.* - 2004. - February 13 (No. 4). - Vol. 1. - P. 22 (article 167, act code 27577/2004). (Ukr)
14. *Commission Delegated Regulation (EU) No. 1382/2014 of 22 October 2014 amending Council Regulation (EC) No. 428/2009 setting up a Community regime for the control of exports, transfer, brokering and transit of dual-use items* // *Official Journal of the European Union L 371/1, Vol. 57.* - 30.12.2014.

Надійшла 17.03.2015

Received 17.03.2015